

Cesar Franc Jožef I.

18. VIII. 1830. - 2. XII. 1848. - 21. XI. 1916.

Kakšna blagodat je bil državni šolski zakon vsem narodom in posebno nam Slovencem, to vemo in čutimo vsi. Za vlade Franca Jožefa je bilo ustanovljenih na tisoče šol vseh kategorij: na nebu Avstrije je zaplamenelo na tisoče solnc; in iz temin in puščav je zavrelo na tisoče studencev. In iz teh solnc in teh studencev seva in lije danes troje duševnih sil: veda, omika, svoboda! Iz njih se vije pot k sijajni bodočnosti tudi Slovencem!

Samo poglavje o šoli bi naraslo v obsežno razpravo, a to ni namen temu tsnemu obrisu!

* * *

Cesar Franc Jožef je bil — kakor pravimo — vojak z dušo in telesom, in samo ob sebi je umljivo, da je smatral militarizem za realno moč monarhije. Po njegovem neprestanem prizadevanju se je naša vojska dvignila v vseh panogah in nalogah do tiste popolnosti, ki zbuja danes neomajeno občudovanje prijatelja in sovražnika. Posebno važnost je polagal cesar na enotnost svoje vojske in je neizprosno ter vedno zmagovito ključoval nacionalnim zahtevam Čehov in Mažarov. Bil je svoji vojski strogoredni vrhovni gospod, a tako častniškemu zboru in zlasti moštvo skrbeč oče, ki je storil vse, da se je njih materialni položaj izboljšal in da deluje v njih dvojna gonilna sila: čast in ponos, dvigana in utrjena od ljubezni do cesarja!

Po svojem bistvu in temperamentu pa je bil Franc Jožef uradnik, prvi uradnik v državi, ki je ljubil točnost, red in vestnost ter služil kot zgled vsemu, v naši monarhiji tako mnogobrojnemu uradništvu. To umerjeno, brezstrastno vztrajanje, to izčrpanje časa in dolžnosti v cesarskem uradu je dajalo njegovi osebnosti poseban čar.

Seveda vemo vsi, da je bilo cesarju — dobro, da ne pozna brezmejnja oblast nad vsemi materialnimi dobrinami nobene od-povedi želja. Toda vse življenje cesarjevo je napravljalo vtisk, da niso bile nosilcu avstrijske krone te gmotne prednosti važne in da mu ni bilo nič do tega, kamor se spenja hrepenjenje milijonov ljudi. Zavest, da vlada, deli pravico in združuje monarhijo, mu je bila najdražja. Zato je kljub obdajajočemu ga sijaju dal in ohranil veličastno skromnost — institucija se nam zdi po

svojem reprezentantu polnostavljena. Stari cesar je bival v Schönbrunnu in je vladal svojo državo. In kakorkoli so zunaj besneli viharji in hrumele nevihte — cesar je mirno opravljal svoje posle, kakor da ga je gladila mehka roka zavesti, da se mir zopet vrne. Francu Jožefu se je, vrne pa se tudi njegovim narodom.

* * *

In na te narode je mislil ob svoji poslednji uri. Posebna izdaja „Wiener Zeitung“ z dne 23. novembra objavlja: „Preminulo Njegovo c. kr. Apostolsko Veličanstvo Franc Jožef I. je v Najvišji včeraj odprti oporoki blagovolilo izdati na Svoje narode in armada in brodogve sledeče poslovilne besede: Mojim ljubljnim narodom se iskreno zahvaljujem za zvesto ljubezen, ki so jo dokazali Meni in Moji hiši v srečnih dneh, kakor v težkih časih. Zavest te privrženosti je ugodno učinkovala na Moje srce in Me krepčala v izpolnjevanju težke vladarske dolžnosti. — Naj bi isto patriotično mišljenje ohranili tudi Mojemu vladarskemu nasledniku. — Tudi Moje armade in brodogve se spominjam s čuvstvi iskrene zahvale za hrabrost in zvesto vdanost. Njihove zmage so me navdajale z veseljem ponosom, nezakriviljena zla usoda z bolestno žalostjo. — Odlični duh, ki je od nekdanj preveval armado in brodogve, kakor tudi Moje obe domobranstvi, mi je porok, da bo mogel Moj vladarski naslednik nič manj računati nanje, kakor jaz.“

* * *

Novi cesar Karel.

Naš novi cesar se je rodil kot nadvojvoda Karel Franc Jožef dne 17. avgusta 1887 v Persenbeugu kot sin nadvojvode Otona, umrlega dne 1. novembra 1906, in nadvojvodinje Marije Jožefe, saške princezinje. Pokojni cesar mu je bil pravec, ker je bil nadvojvoda Oton sin njegovega drugega brata Karla Ludvika.

Nadvojvoda Karel Franc Jožef je obiskoval in dovršil gimnazijo pri Škotih na Dunaju, potem pa je vstopil v vojaško službo. Najprej je bil pri lovskem bataljonu v Bilinu na Češkem; potem je bil prestavljen h konjenici in je avanziral za nadporočnika, potem za ritmojstra in kot major

je bil prestavljen k pehoti. Vmes se je pa pri praških vseučiliških profesorjih učil prava in naučil popolnoma češkega jezika. Ob izbruhu vojne je hitel prestolonaslednik na bojišče, kjer je pokazal tako izredne vojaške vrline, da je pred nekaj tedni kot vrhovni poveljnik naše sedmograške fronte postal generalni polkovnik.

Po nesrečni smrti cesarjeviča Rudolfa, ki je umrl dne 30. januarja 1889. leta, je prešlo prestolonasledništvo na cesarjevega nečaka Franca Ferdinanda, ki je dne 28. junija 1914 na tako nenaden in strašen način izgubil svoje življenje. Ker Franca Ferdinanda otroci nimajo pravice do prestola, je prestolonasledstvo pripadlo njegovemu nečaku Karlu Francu Jožefu. To pot se v avstrijskem prestolonasledstvu že tretjič zaporedoma ponavlja slučaj, da prestolonasledstvo ne prehaja od očeta na sina, marveč od strica na nečaka. Leta 1848. je cesar Ferdinand, ki ni imel otrok, odstopil prestol svojemu nečaku, sedanjemu cesarju Francu Jožefu I.

Vsakodobni prestolonaslednik avstrijski postane lastnik posesti rodovine Este, eno največjih veleposestev v Italiji. Posest dedščine Este je glasom cesarske naredbe z dne 31. oktobra 1915 pripadla mlademu prestolonasledniku, ki je vsem svojim naslovom dodal tudi historičen priimek „Este“

Dne 21. oktobra 1911 se je nadvojvoda Karel Franc Jožef poročil s princezino Cito Parmsko, rojeno dne 9. maja 1892 v vili Planore na Laškem. Poroki je prisostvoval tudi cesar in vršila se je z velikim sijajem. Doslej so izšli iz tega zakona trije otroci, in sicer je prvorojeni sin nadvojvoda Franc Jožef Oton (roj. 20. novembra 1912) sedaj naš prestolonaslednik.

* * *

Takoj ob nastopu vlade se je cesar Karel obrnil do svojih narodov s tem manifestom:

Mojim narodom!

Globoko ginjeni in pretreseni stojimo jaz in Moja hiša, stoje Moji zvesti narodi pred mrtvaškim odrom plemenitega vladarja, čigar rokam je bila usoda monarhije poverjena skoro sedem desetletij.

Po milosti Vsegamogočnega, ki ga je v zgodnjih mladostnih letih poklical na prestol, mu je bila tudi podeljena sila, da je nemoten in nezlomljen po najhujši clo veški boli do visoke starosti živel samo dolžnostim, ki sta mu jih predpisovala Njegov visoki vladarski poklic in vroča ljubezen do Njegovih narodov.

Njegova modrost, uvidevnost in očetovska skrb so ustvarile trajno podlago mirnemu skupnemu življenju in svobodnemu razvoju in privedle skozi slabe in dobre dni Avstro-Ogrsko po dolgem in blagoslovljenem času miru na vrhunec moči, na katerem vodi danes v družbi z vestimi zavezniki boj s sovražniki vsenaokrog.

Njegovo delo je treba nadaljevati in dokončati!

V viharnih časih zavzamem čestitljivi prestol Svojih prednikov, ki mi ga je v nezmanjšanem sijaju zapustil Moj presvetli stric.

Smoter še ni dosežen, še ni zlomljena blodnja sovražnikov, ki mislijo z nadaljujočim se napadom premoči razbiti mojo monarhijo in premagati nje zaveznike,

Vem, da sem edin s Svojimi narodi v neupogljivem sklepu, dobojevati boj, dokler ne bo dosežen mir, ki bo zagotovil obstanek Moje monarhije in zajamčil trdne podlage njenega nemotene razvoja.

Sožalje in vdanost slovenskega naprednega učiteljstva.

Dne 24. novembra 1916 ob 1/2 12. uri dopoldne so se poklonili zastopniki slovenskega učiteljstva, tovariši L. Jelenc, Juraj Režek in Jakob Dimnik, deželnemu predsedniku na Kranjskem, gosp. Henriku grafu Attems, da mu podado v imenu tega učiteljstva izraz sožalja zaradi smrti ljubljene vladarja cesarja Franca Jožefa I. Predsednik Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva, tovariš L. Jelenc, je nagovoril gosp. grofa s temi besedami:

Velečestiti gospod deželni predsednik!

Visokorodni gospod grof!

Naša mogočna Avstrija se je oblekla v žalno obleko. Vsi njeni narodi od sivih Krkonosov doli do sinje Adrije žalujejo in objokujejo svojega najboljšega očeta, svojega najmodrejšega vladarja in gospodarja!

In če se vsa naša država, vsi narodi, vsi stanovi v monarhiji tope globoke žalosti, je užalostila in pretresla smrt presvet-

S ponosnim zaupanjem se zanašam, da bo Moja junaška obrambna sila, opiraje se na požrtvovalno domoljubje Mojih narodov, v zvestem orožnem bratstvu z zveznimi armadami tudi nadalje z milostno pomočjo Boga odbijala vse napade sovražnika in provzročila zmagovit konec vojne.

Ravno tako neomajno je Moje zaupanje, da izide Moja monarhija, ki nje veljava korenini v neločljivi skupnosti usode obeh njenih držav, potrjeni v starih pogodbah in novič potrjeni v sili in nevarnosti, iz vojne ojeklenjena in ojačena na zunaj in na znotraj; da bodo Moji narodi, ki se danes, navdani po misli in skupnosti in globoki domovinski ljubezni, s požrtvovalno odločnostjo združujejo na odbitje zunanjih sovražnikov, delali skupno tudi pri delu mirne obnovitve in pomlajenja, da privedejo obe državi monarhije s pridruženima jima deželama Bosno in Hercegovino v čas notranjega procvita, povzdiga in ojačenja.

Proseč milosti neba in blagoslova zase in za Svojo hišo in za Svoje ljubljene narode, obljubljam proti Vsegamogočnim, da bom zvesto oskrboval posest, ki so mi jo zapustili moji predniki.

Storiti hočem vse, da čim prej končam strahote in žrtve vojne, da zopet pridobim Svojim narodom težko pogrešani blagor miru, čim to dopuste čast našega orožja, življenski pogoji Mojih držav in njenih zvestih zaveznikov ter kljubovalnost naših sovražnikov.

Mojim narodom hočem biti pravičen in ljubezni polni knez. Visoko bom čislal njihove ustavne svoboščine in druge pravice in skrbno čuval enakost pred pravico. Moje neprestano prizadevanje bo, pospeševati pravni in duševni blagor Mojih narodov, ščititi svobodo in red v mojih državah in zagotoviti vsem pridobitvenim slojem družbe sadove poštenega dela.

Kot najdražjo zapuščino Svojih prednikov prevzamam vdanost in iskreno zaupanje, ki vežeta ljudstvo in krono, Ta zapustitev naj mi da moč, da izpolnim dolžnosti Svojega visokegn in teškega vladarskega poklica,

Prešinjem vere v neuničljivo življensko silo Avstro-Ogrske, navdan iskrene ljubezni do Svojih narodov, hočem vse Svoje življenje in vso Svojo moč postaviti v službo te visoke naloge.

Karel I. r.

* * *

Cesarica Cita.

Cesarica Cita Parma-Bourbonska se je poročila z nadvojvodo Karlom Francem Jožefom 21. oktobra 1911. S polnim imenom se imenuje: Cita, Marija milosti, Adelgunda, Mihaela, Rafaela, Gabriela, Jospina, Antonija, Lujiza, Agneza. Rodovina Parma je bila zaradi vojne 1859. prisiljena zapustiti vojvodinjo Parma, ki se je združila 1860. z državami kralja Viktorja Emanuela II. iz Sardinije. Vojvodinja - vladarica je protestirala takrat v imenu svojega sina Roberta proti tej združitvi. Iz zakona vojvode Roberta z vojvodinjo Marijo Antonijo, rojeno infantinjo Portugalsko, se je rodila princezinja Cita. Ima polno bratov in sester. Ona je rojena iz drugega zakona kot peti otrok. Vojvoda Robert je umrl leta 1907. Ko je bila princezinja stara 10 let, so jo oddali v konvikt Saleziank v Zangbergu na Gorenjem Bavarskem, kjer se je vzgajala tudi obilo otrok avstrijskega plemstva. Jeseni 1903. je prišla k Benediktinkam v opatiji Št. Cecile na otoku Wightu Nadvojvoda Karel Franc Jožef je spoznal svojo nevesto 1. 1909. povodom obiska v Frančevih varih pri nadvojvodinji Mariji Anunciati.

lega cesarja Franca Jožefa I. prav posebno ljudskošolsko učiteljstvo, saj je ravno naš pokojni vladar z novim šolskim zakonom ustanovil, nanovo pozivil naš učiteljski stan in položil ljudski izobrazbi najširši temelj! Vse prihodnje čase se bo najsvetlejša bliščala ime pokojnega velikega prijatelja šolske mladine — ime cesarja Franca Jožefa I. — v zgodovini ljudskega šolstva v Avstriji!

Zato smo prihiteli zastopniki naprednega slovenskega učiteljstva, da podamo v imenu tega učiteljstva na tem mestu izraze najglobočje in najsrčnejše bolesti zaradi smrti ljubljene vladarja Franca Jožefa I!

V veliki žalosti ob smrti cesarja Franca Jožefa I. se pa zaupljivo obračajo oči slovenskega učiteljstva na prejasnega, mladega novega vladarja, na Njegovo Veličanstvo presvetlega cesarja Karla, ki mu je sojeno voditi usodo naše Avstrije! Ob tej priliki izražamo zastopnikinaprednega slovenskega učiteljstva neomajno zvestobo, vdanost in ljubezen do novega presvetlega cesarja Karla z zagotovilo, da hoče to učitelj-

stvo — kakor do sedaj — tudi v prihodnje vzgajati izročeno mladino v iskrenem patriotičnem duhu in v neomajni zvestobi do presvetlega cesarja Karla in do vse prejasne hiše Habsburške!

Vaše preblagrodje pa prosimo, da bodite pred najvišjim prestolom tolmač vseh teh naših čustev, čustev najgloblje in najsrčneje žalosti zaradi smrti cesarja Franca Jožefa I. in čustev vdanosti in neomajne zvestobe do Njegovega Veličanstva cesarja Karla! —

Gosp. deželni predsednik se je z laskavimi besedami zahvalil deputaciji za izraze sožalja. Poudarjal je, da je učiteljstvo pokazalo, kakor vselej tudi ob smrti ljubljenege vladarja svojo lojalnost in pravi patriotični duh, ker je takoj v prvih urah, ko je zadela vso Avstrijo največja nesreča, poslalo tu sem svoje zastopnike, da da po njih duška svojim notranjim čustvom. Zagotovil je deputacijo, da bo rade volje sporočil izraze sožalja in vdanosti pred stopnice Najvišjega prestola.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 15. decembra 1916.

Vojna.

MARTIN GOSAK.

Martin Gosak je padel na italijanskem bojišču. — Tako se glasi poročilo; pusto in dolgočasno, ne zna dobiti poti do src. Pravijo, da je človek prilagodljiv — zares, tudi človekovo srce se je čuda prilagodilo razmeram tega časa, pusta kepa ledu ga obdaja kakor oklop; ostra mora biti puščica, da prebije to pusto skorjo in se prerije do gorkega valovanja krvi...

Na goriškem učiteljsku sva se spoznala. Ni nosil ne črne kravate ne širokokrajnega klobuka — sredi množice je stal skrit. Ali na videz drugim tako podoben, kako je bil v resnici od vseh različen! Sredi družbe je bil njen člen; ko je bil pa sam, je zaživel svoje novo življenje, svoj novi svet. Dobro se ga še spominjam, sedečega pri mizi, s cigaretto in s kupom manuskriptov v roki: „Vidiš, kaj hočem! — Podati je potreba nekaj povsem novega, nekaj, o čemer se ljudem niti ne sanja! — Čemu premelevati že stokrat obdelane snovi, s starimi frazami še povrh — seži po novem, slikaj z novimi besedami, nametaj novih barv, da zažari vse v novem lesku!“ In o svojem delu je sanjal večkrat in tako ob drugi priliki: „Moja prva knjiga mora biti kot granata, da uniči vse naše nepoštenne kritike; onemeti morajo vsi nespošteni jeziki! — Tedaj komaj si naredim pot za novo delo!“

— Kje je Tvoja prva knjiga in kje so Tvoje naslednje, Martin! — Veja v cvetju je sanjala v solncu, pa je prišel vihar in jo je polomil... Ali ne bodimo sentimentalni, saj je tudi on sovražil to epidemijo mladih sjudi — v dno srca skrijmo vso grenkost: zacelijo naj se vse rane, a v nas naj ostane moč! — Padajo ljudje s hrepenenjem v srce, vzemimo mi, ki ostanemo, še njih hrepenenje in s podvojeno voljo hodimo za svojimi smotri! — Martin Gosak je dovršil pred dvema letoma maturo na učiteljsku v Gorici. Čeprav eden najbolj nadarjenih učencev, se ni rinil v šoli nikdar v ospredje. Svoj prosti čas je porabljal za učenje jezika, med drugimi se je učil tudi latinščine, ker je mislil maturirati tudi na gimnaziji. Najrajši pa se je pečal z literaturo in je tudi sam pisal. Svoje prve stvari je objavil v „Zori“, kjer ga Velikonja jako hvali. Ko je bil potrjen k vojakom, je pustil še precejšnjo množino rokopisov pri svojem stricu v Gorici. Če se rokopisi niso poizgu-

bili, ali bi ne bilo dobro, da jih shranijo? Mnogo je takšnih, ki so komaj začeli pisati, ki so se pripravljali na pot, ko jih je strla usoda — in ali bi ne bilo dobro zbrati najboljše, najdovršenejše stvari teh mladih ljudi ter izdati njim v najlepši spomin vsaj skromno knjigo? —

Albert Širok.

KRVAVI KRAS.

Podoba burnega življenja — Kras, si od nekdaj dom mučenja: Benetke vzele so ti čar, oropal te prsti vihar. Požar sveta ti v srce liže, podzemskim čudom tvojim bliže italijanski grom besni, okostje skalno ti drobi. Pa čudežno okostje skalno last Avstrije ostane stalno; ko Lah z udarcem pridrvi, v množini ga nazaj dobi. Dovolj orjaštva v sebi kriješ, vsak rimski krut naval odbiješ, junaški orel naš budi, načrta vrag ne izvrši! Izkuša skrhati si zobe, streš laški treska v skalne robe: Naš lev, v ostrju tvojem skrit, zarjove: „Stoj, sovrag srdit!“ Razjedeno ti je skalovje, krvi studencev je domovje, v junaštvu slavi zažari, ko boj orjaški izbesni. Neurja pa uspeh bo ta-le: Rim grob svoj seka v tvoje skale, želel je Avstrije pogin, on sam pa bo kup razvalin!

Josip Čonč.

POZDRAV Z BOJIŠČA.

S severnega bojišča smo prejeli z dne 6. novembra 1916 to-le vojnopoštno dopisnico: Ob pričetku druge serije svojega življenja v strelskih jarkih se iskreno spominjam vseh, ki jih združuje „Učit. Tov.“ — Javil sem se bil prostovoljno v fronto. Dodelili pa so me k novemu regimentu, česar nisem pričakoval. Zato se mi zbuja po mojih nepozabnih ljubljanskih planincih, ki so sedaj daleč od mene, pravcato domotožje. Ali povelje je povelje! Cesarju treba služiti povsod, na severu, kakor na jugu. — S tovariškimi pozdravi! — Vilko Mazi, praporščak.

SVARILO.

Iz raznih pojavov se da sklepati, da se v inozemstvu živahno deluje na to, da se zavede v naši oblasti nahajajoče se vojne ujetnike k begu. Ker je s pobegom vojnih ujetnikov združena velika nevarnost in velika škoda za lastno armado, se občinstvo pozivlja k sodelovanju, da se ubeg vojnih ujetnikov prepreči s tem, da takoj naznanijo sumljive osebe, ali pojave, ter da prime osebe, o katerih se sumi, da so pobegli vojni ujetniki. Kdor pa beg vojnih ujetnikov podpira ali opusti preprečanje njih pobega ali ga ne naznani, je kriv hudo delstva proti vojni moči države in se vojaško strogo kaznuje. Vsakogar se tedaj svari, pobegle vojne ujetnike pod streho jemati ali jim s hrano, pokazanjem pota, z obleko ali na drug način pri nadaljevanju pota pomagati. Ker se poslužujejo pobegli vojni ujetniki često civilne obleke, se zaradi ogiba težkih zakonitih posledic vsakomur priporoča najskrajnejša previdnost pri občevarju s tujimi osebami.

PAVEL DESCHANEL O NEMČIJI IN NEMŠKI FILOZOFIJI.

Predsednik francoske zbornice Pavel Deschanel je imel na letni skupščini akademski govor, ki je karakterističen za mišljenje vodilnih francoskih krogov. Goethejeva in Schillerjeva Nemčija — je rekel Deschanel — je že davno propadla, pruski duh je zavladal nad njo in z njim tudi temeljna njena tendenca: osvojevalni nagon. Fichtejeva in Heglova filozofija je izkušala dati temu nagonu, ki je globoko korenini v instinktu rase, motivacijo in upravičenje. Ta filozofija proglašala državo za nekaj absolutnega ter zahteva napram njej brezpogojno pokorščino. Nemški intelektualci so zato postopali popolnoma konsekventno, da sta duh nemških armad in duh nemške znanosti eno in isto. Za nas Francoze, pravi Deschanel, je obramba mej glavna stvar. Dokler stoji sovražne čete le nekaj dni hodá od Pariza, tako dolgo ne bo miru. Ali se bomo sedaj bolje učili iz zgodovine kakor v prejšnjih časih? Ako ostaneta Avstrija in Nemčija nerazkosani, bosta, akoravno oslajbljeni, tvorili še vedno blok 100 milijonov ljudi, ki bi pomenjal stalno opasnost za mir Evrope. „Journal des Débats“, ki objavlja Deschanelov govor, pristavlja, da je francoski narod nekdaj čutil v sebi največjo mržnjo proti vsemu, kar je nemškega, kakor je gojil vedno največje sim-

patije za vse, kar je slovanskega. Navzlic temu si Francozi glede svoje politike napram Nemčiji še vedno niso popolnoma edini. Složni so sicer v tem, da se mora pruski militarizem uničiti, nekateri pa menijo, da bi meglo priti do sporazuma z južnimi Nemci, kakor dabi bili ti manj nemški, kot so njihovi severni rojaki. Baš Hegel, ki je absolutizem države najbolj zastopal, je južni Nemec. Naše mesto je na strani Slovanov, tam moramo ostati. „J. d. D.“ poudarja, da se v postopanju proti Nemcem pri ureditvi nove Evrope ne bo smel upoštevati niti narodnostni princip, ker bi bilo to v očitvidno škodo alirancem!

POSLEDICE GALIŠKE AVTONOMIJE.

Praški „Venkov“ objavlja razgovor z odličnim članom češke konservativne (aristokratske) kurije, ki se je o posledicah popolne odločitve Galicije od ostalih kronovin izrazil tako-le: Ako odločijo Nemci Galicijo od Avstrije tako, da z nami ne bo imela niti skupnega parlamenta, potem pospešijo proces, ki nanj danes niti ne mislijo. Popolna samostojnost Galicije postavi vprašanje federalizma na dnevni red. Ako nemške stranke danes priznavajo, da je dobro deliti državo na posamezna samostojna ozemlja, potem nam ne preostaja ničesar drugega, kakor izvajati iz tega principa vse nadaljne in naravne konsekvence. — Z Dunajo poročajo: Oficialna krščanska socialna stranka se je izrešla za radikalne nemške zahteve, med katerimi se nahaja ona po popolni odločitvi Galicije; trezni dunajski rotovski krogi so zaradi tega jako razburjeni, ker so prepričani, da pomenja odločitev Galicije velik udarec za Dunaj in to v gospodarskem in političnem oziru. Politiško prvenstvo Dunaja, s katerim so združene ogromne gospodarske koristi, temelji med drugim na dejstvu, da je Avstrija skoro za 8 milijonov prebivalcev močnejša, kakor Ogrska. Po izločitvi Galicije in Bukovine bi šla Avstrija za 1 milijon prebivalcev manj, kakor Ogrska. In ne le to: madžarska politika stremi za tem, da si pridobi Poljake, in v Budimpešti računajo, da bi iz avstrijskega parlamenta izločeni deželi v bodoče sodelovali v vseh monarhijskih zadevah vprašanih z Madžari in ne z Avstriji. S tem bi bilo težišče politike monarhijske trajno preloženo v ogrsko glavno mesto, Budimpešta bi definitivno premagala Dunaj. Zgoraj omenjeni dunajski krogi že vidijo čas, ko se bo tudi diplomacija preselila v novo glavno mesto monarhijske v Budimpešto. Preložitev političnega težišča v ogrsko glavno mesto pa pomenja tudi konec odločilnega nemškega vpliva na visoko politiko monarhijske.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

Dragotin Rostohar, nadučitelj v Cerkljah pri Kostanjevici, 5 K 10 vin.; Tonica Kračmanova, učiteljica v St. Lenartu pri Laškem trgu, 2 K; šolska mladina v Kamniku z gledališko predstavo 150 K. Dnevi darovanja, in sicer: šolsko vodstvo v Skočjanu pri Turjaku, 62 K; v Črnučah 36 K; v Pirničah 27 K 50 vin.; na Barju v Ljubljani 12 K 40 vin.; ravnatelj Fr. Robič in učitelj Fr. Zaherl v Ljutomeru za oktober in november po 10 K = 20 K. skupaj 279 K.

V zadnji številki izkazanih	225.165 K 37 v.
Danes izkazanih	279 „ — „
Doslej nabranih	225.444 K 37 v.

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Za „Rdeči križ“ itd.	225.444 K 37 v.
III. vojno posojilo	278.748 „ 69 „
IV. „ „ „	2.714.338 „ — „
Srednje šole	39.554 „ 11 „
Končna vsota	3.258.085 K 17 v.

Važna rzsodba upravnega sodišča.

VPOKOJENI UČITELJI-STROKOVNJAKI V OKR. ŠOLSKIH SVETIH.

Ali imajo vpokojeni učitelji-strokovnjaki kot taki pravico biti član okrajnega (mestnega) šolskega sveta, o tem vprašanju so še dandanes pri nas mnenja različna. Da bomo v tem za učiteljstvo in za vse tiste, ki imajo stik s šolstvom in učiteljskim, važnem vprašanju na jasnem, zato objavljamo v naslednjem tozadevno rzsodbo upravnega sodišča! Dne 11. julija 1914 je imelo upravno sodišče prvici priliko, razpravljati o tem vprašanju. Češki ljudsko-šolski nadučitelj v Brnu, Ivan Havliček, se je pritožil proti naučnemu ministrstvu zaradi svojega članstva v okrajnem (mestnem) šolskem svetu. Imenovani nadučitelj je bil leta 1907. izvoljen za šest let v okrajni (mestni) šolski svet za mesto Brno. L. 1909.

je bil pa nadučitelj Havliček vpokojen. Zaradi tega je nastalo vprašanje, ali sme biti Havliček še nadalje član okrajnega (mestnega) šolskega sveta. Naučno ministrstvo je bilo mnenja, da mora Havliček izstopiti iz okrajnega šolskega sveta, češ, z vpokojitvijo je prenehal njegov mandat kot član okrajnega (mestnega) šolskega sveta. Proti temu odloku naučnega ministrstva se je pritožil Havliček na upravno sodišče. To je pa po daljšem posvetovanju rzsodbo naučnega ministrstva kot v zakonu neutemeljeno razveljavilo. Volite se je po zakonitih predpisih pravilno vršila, ker je bil pritožnik takrat aktiven učitelj; ni pa nikjer zakonitih predpisov, da preneha biti vpokojeni učitelj tudi član okrajnega šolskega sveta, če ni tega mandata prostovoljno odložil. Sicer gre pa pri tej funkciji v prvi vrsti za strokovno znanje in ne za zastopstvo interesov učiteljskega strokovnega znanja pa učiteljskim svojim vpokojenjem gotovo ni izgubil in je kot vpokojenec še vedno učitelj-strokovnjak. — Pripominjamo, da je bil pokojni šolski ravnatelj Andrej Praprotnik član deželnega šolskega sveta za Kranjsko še dolgo dobo potem, ko je bil že v pokojju.

ZA UČITELJSTVO Z JUGA.

Odbor za begunce z juga se znova obrača s prošnjo na učitelje in učiteljice z juga, ki mu še niso poslali svojega naslova in nekaj podatkov o svojem sedanjem učiteljskem delovanju, naj to čimprej stori.

V. vojno posojilo.

Raztoči uspehi dosedanjih vojnih posojil — zlasti sijajni izid IV. vojnega posojila — so dokaz neopogljive moči našega gospodarskega življenja in neomahljivega zaupanja ljudstva v bodočnost naše države. Ta veliki uspehi, za odločitev vojne pomembni uspehi moramo pripisati razumni rzsodnosti najširših ljudskih krogov in preudarnemu skupnemu delovanju vseh gospodarskih sil. Tudi slovensko učiteljstvo ima ob tem uspehu odlično svojo zaslugo, o čemer govore izkazi v našem listu. Oddaja V. vojnega posojila, ki njega podpisovanje poteče dne 16. t. m., nas stavlja vnovič pred nalogo, da napremo vse sile in slavnim zmagam naše nepremagljive vojske pridenemo še sijajno zmago na gospodarskem polju!

Velika ozemlja sovražnih dežel imamo kot dragoceno jamstvo za zmagonosni konec trdno v rokah in z neomajno nado zaupamo v moč našega zmagovitega orožja.

Tudi gospodarski in finančni odnosi so se povoljno razvijali; vojni izdatki so bili skoro izključno v prid tuzemstvu. Velikansko naraščanje vlog pri bankah, hranilnicah in zadružnih kreditnih zavodih je veseli dokaz, da nismo le nadomestili sredstev, ki smo jih odtegnili s prejšnjimi posojili na gospodarskem polju, da marveč omogočijo razpoložljiva sredstva, ki daleko prekašajo stanje pred IV. vojnim posojilom, sijajni uspeh V. vojnega posojila.

Dober uspeh vojnega posojila je izdatno sredstvo, da se skrajša vojna ter ustvari trden temelj gospodarstvu v miru. Vrhutega ni dvoma, da se z vojnim posojilom najvarnejše naloži imetje, ter jamči vanje vsa država in celokupno imetje ljudstva, ter je država v vseh okolišnih v položaju, da izpolni v polnem obsegu dolžnosti napram upnikom posojila. Bilo bi nesmiselno, ako bi si hotela država — ki ima pač dolžnost in tudi moč, javna bremena po dolžnosti posameznih enakomerno porazdeliti — finančno pomagati s tem, da ne izpolnjuje prevzetih dolžnosti, ker more napraviti tak odbitek pri vsakem drugem dohodku.

Popolnoma je tedaj izključeno, da bi hotela država posebe obdavčiti vojno posojilo ali pa da bi sicer izdala naredbo, ki bi se z njo oškodovali ravno podpisovalci vojnega posojila. Država ne bo postopala slabše z lastnimi upniki kakor z imetniki drugih vrednostnih papirjev — nasprotno, rajša jim pojde na roke.

Državna uprava je že ugledala pot za pokritje obresti dosedanjih vojnih posojil s tem, da je odprla nove davčne vire. Da je bilo to že med vojno mogoče, je gotovo dokaz neomajne moči celokupnega našega gospodarstva.

Prepričani smo, da bo napredno slovensko učiteljstvo tudi ob podpisovanju V. vojnega posojila — kakor vedno doslej — storilo v polni meri svojo državljansko dolžnost v skupnem državnem interesu!

Podpisujte V. vojno posojilo!
O uspehih svojega dela za to posojilo nas takoj obvestite!

Srednješolske vesti.

V pokoj je stopil na svojo lastno prošnjo Alojzij Virbnik, profesor na drugi državni gimnaziji v Ljubljani. Naučno ministrstvo mu je izreklo tem povodom svoje priznanje za njegovo odlično mnogoletno službovanje.

Iz Celja nam poročajo: Domobransko sodišče v Gradcu je izpustilo nedavno v Celju aretiranih 6 dijakov, ki so mu bili izročeni zaradi zločina motenja javnega miru, ker so peli „Hej Slovenci“. Dijaki so se po dvanajdnem neprostovoljnem bivanju v Gradcu zopet vrnili v Celje.

Gospodarske srednje šole na Češkem in Moravskem. „Venkov“ poroča, da se je tudi letos vpisalo mnogo dijakov v gospodarske srednje šole. V prvi tečaj se jih je prijavilo, da so mogli sprejeti komaj tretjino prijavljenih. V Preravi so morali otvoriti za prvi in drugi tečaj paralelke. To mnogoštevilno vpisovanje pomeni, da so postale te šole popularne in da jih čedalje bolj obiskujejo sinovi večjih in srednjih posestnikov in gospodarskih uradnikov. Posebno se opaja na Češkem, da so gospodarske srednje šole v Hrudimu in Roudnici premajhne in da bodo morali otvoriti še tretjo gospodarsko srednjo šolo.

Žalna seja odbora „Društva slov. profesorjev“. Spomin našega preminulega presvetlega vladarja cesarja Franca Jožefa I. je vdano in hvaležno počastilo tudi „Društvo slov. profesorjev“. Društveni odbor je imel v ta namen v petek, dne 24. novembra, posebno žalno sejo. Po predsednikovih izjavanjih je sklenil odbor soglasno, da pošlje na pristojno mesto deputacijo treh članov. Ta je izrazila globoko naše žalovanje, obenem pa tudi podala vdanostno izjavo Nj. Veličanstvu presvetlemu cesarju Karlu ter prosila, da blagovoli pristojna oblast sporočiti oboje na Najvišje mesto.

Iz ruskega ujetništva se je oglasil rezervni nadporočnik dr. Fran Sturm, profesor na ljubljanski višji realki ter translator francoskega jezika na deželni sodišču. Naslov: Dr. Fr. Sturm, Jalutorovsk, gub. Tobolsk, Sibirija.

Prošnje za sprejem v begunski slovenski srednješolski zaposlovalni tečaj in konvikt v Kromeržu na Moravskem je treba, kakor nam javlja namestni svetnik v Trstu, vložiti na pristojnem okrajnem glavarstvu ali policijskem ravnateljstvu (v Trstu za mesto pri dotičnem policijskem komisariatu, za okolico pri c. kr. namestni svetniku) do 8. decembra t. l.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski okraj. Po položnicah „Učit. gosp. in kred. zadruga v Celju“ so do danes v področju podpisane učiteljskega društva vplačale za „Zvezin“ sklad glasom njenega svoječasne poziva nastopne šole nastopne zneske: Celje-okolica K 16, Dobrna (učit. Levstikova) K 2, Dramlje K 840, Frankolovo K 650, Galicija K 7, Gotovlje K 670, Griže K 13, Kalobje K 840, Nova cerkev K 840, Liboje K 10, Petrovče K 840 Šmartin K 470, Št. Lovrenc K 750, Svetina K 9, Teharje K 8, Vojnik K 13, Št. Pavel K 2060, Zalec 11, skupaj K 16860. — Iz tega seznama je obenem razvidno, katere šole se še niso nič in katere se še niso s celim prispevkom odzvale. (Od draginjske doklade za l. 1916 šole I. krajev. raz. po 3%, šole II. krajev. raz. po 2%, šole III. krajev. raz. po 1%) Vljudo prosim, da se nakažejo vsi zaostanki po svoječasno doposlani položnici „Zadruzi“ ali po poštni nakaznici na moj naslov. Potem se zbirka zaključi in ves prispevek nakaže blagajništvu „Zveze“.

Obenem prosimo vse one cenjene člane in članice, ki članarino ne plačujejo po „Naročilnem listu“, da nakažejo članarino za tekoče leto, ozir. zaostanke na članarini po položnici, ki se jim bo doposlala meseca decembra.

Mimil bo bojni grom, tovariši bodo slekli vojaške sukne, zopet bomo zborovali. Dal Bog, da se to skoraj zgodi! Tovariški pozdrav: Fr. Brinar, t. č. predsednik.

Goriško.

Deželnemu odboru poknežene grofije Goriško-Gradišanske na Dunaju.

Vdano podpisani odbor „Učiteljskega društva za sežanski šolski okraj“ se drzne predložiti slavnemu deželnemu odboru sledečo spomenico v blagohotno uvaževanje: Strašna svetovna vojna pritiska na vse sloje prebivalstva države z elementarno silo. Toda ne oziraje se na krvave žrtve vpliva ta vojna v gospodarskem oziru jako neenakomerno na posamezne ljudske stanove. V tem ko se je znal veliki kapital jako

hitro akomodirati izpremenjeni situaciji, in ko preklada kmetiško prebivalstvo jako spretno vojna bremena na druga ramena, prizadeti so zgolj konsumentni stanovi z naravnost uničevalno vehemenco.

Vprašanje regulacije učiteljskih plač na Goriškem je bilo že pred vojno več kot aktualno. Danes je dobilo to vprašanje za učitelstvo eksistenčen pomen. Učitelstvo se bori v tem groznem gospodarskem boju dobesedno za svoj obstanek. Plačilni prejemki ne zadostujejo več niti za najskromnejšo vsakdanjo hrano, kamo-li da bi mogel pokrivati učitelj iz svoje plače izdatke za druge neobhodne potrebščine zase in za svoje družine!

Sila je priklopila do vrhunca — a pomoči ni od nikoder. Državni uradniki in uslužbenci dobivajo vojno doklado, železničarji isto tako, učitelstvo pa zama čaka, da pride tudi ono na vrsto onih, ki so spoznani za potrebne.

Najbolj drastično se pokaže to bedno učiteljsko stanje, če se pomisli, da dobivajo kmetiške družine z nekoliko otroki večjo državno podporo, kot znašajo plače učitelstva, ne oziraje se na to, da je kmetiški stan danes že itak po položaju samem favoriziran stan.

Podpisani odbor prilaga pri tej priliki razvidno polo o gmotnem stanju vsega učiteljskega tega okraja. Številke same, vzporejene današnjim cenam živil in obleke, govore cele knjige. Vsako nadaljno dokazovanje obledi spričo tega govora do popolne brezpomembnosti.

Kranjske vesti.

KAREL JAVORŠEK.

Ob maturi na ljubljanskem učiteljsku l. 1892. nas je bilo deset, danes nas je še osem. Prvi je šel iz naše srede naš prvi pevec Joško Gabrovšek, ki je umrl na sušici takoj po drugem izpitu; drugi je šel naš prvi dirigent Karel Javoršek, ki je umrl dne 20. novembra t. l. na sušici in oslabetosti srca. Ostali — kaj in kako bi peli? Skozi pesmi in srca so šli in gredó vinarji — grobovi zijajo vzpota... Danes, bratje, nam ni do veselih popevk!

Pred petindvajsetimi leti pa je bilo lepo! Že decembra 1891. smo se začeli pripravljati na I. sestanek vseh abiturientov in abiturientk slovenskih in hrvatskih učiteljskih. Posvetovali smo se, ugibali, vabili, delali načrte. Zbirali smo se na domu prijatelja Miroslava Pretnarja v Kolodvorski ulici — tam, kjer stoji danes ljudsko kopaljšče. V pritličju smo imeli klavir, za njim je sedel Javoršek, mi smo stali okrog njega in prepevali. Pod streho smo imeli svojo knjižnico. Sami smo zbirali in znosili knjige. Celo s svojim listom smo začeli, z „Vodnikom“. Če je bilo treba večjega prostora za večjo družbo in važnejše pomenke, za predavanja, poročila in posvete, smo se zatekali k „Združenju“ v Šiško. Skrivali smo se, kakor da smo polni črnih misli in zločestih naklepov. A goreli smo od navdušenja, hrepeneli po idealih — na učiteljsku pa nam je bilo tako pusto, mrzlo in tuje, da se nismo mogli udomačiti. Nikogar ni bilo tam, da bi mladim dušam odpiral poglede na pot slovenskega učiteljevanja — delati smo morali to sami. Izobraževanje v šoli je bilo celo formalno nedostavno. Spominjam se, kako sem debelo pogledal na svoji prvi službi v Budanjah tiskovine: Tednik, Razrednica, Katalog... Kaj hočem s temi papirji? V Vipavo k Skali ali v Šturje k Perpetu — tam sem dobil prvi nauk, da se mi ni bilo treba bati nadzornika...

Sredi tega kipečega, radostnega življenja, tega hitenja za napredkom, te mlade, krepke volje po razmahu v klešče šolske ledene sapa stisnjenih duš je vedno stal z mano vred prijatelj Karel, da, smo stali vsi skupaj — deseterica je bila zlita v eno telo, tako edina in samosvoja, kakor nikdar prej in nikoli pozneje več!

A nismo bili osamljeni. Prihajali so k nam drugi učiteljski, a prebili smo tudi led podedovane mržnje med učiteljskim, gimnazijo in realko. Posebne prilike so nas klicale na Vodnikov dom k sloveči „Kameniti mizi“ v Zgornjo Šiško. Že pogled na črno spominsko ploščo prvega našega pevca je razvel naše domoljubje — kako smo šele plameneli, ko se je oglasila beseda in pesem! V štiristopih smo jo nevstrašno rezali do bele Ljubljane, prepevajó pohodne svoje pesmi! Se danes čujem bobneči bas bradatega osmošolca Juvanca, ki je grmel poleg mene: „U boj, u boj!“

V počitnicah po maturi smo se zopet zbrali v Ljubljani. Vsi smo prišli: Benedičič, Gabrovšek, Iglič, Javoršek, Kos, Matko, Pretnar, Škulj, Vozel in jaz. Na „Starem streljšču“ smo prirejali dvorano za I. veselico te viste. Igralce je imel v roki režiser Borštnik. Uprizorili smo skromno moje delce „Izgubljeni sin“, ki mu je uglašil pevke

točke Karel Javoršek. Ker smo vse sami spisali, sami uglasili, sami igrali in sami peli — je bilo torej to delo res od kraja do konca naše! Ponosni smo bili na to in veseli pohvale, ki nam je tedaj prenela od vseh strani nasproti. Pokojni skladatelj Nédved, ki nam je uglasbil kantato, nas je prišel gledat in poslušat sam. Bilo je mnogo gospode, a prišli so tudi slovenski visokosolci, da so s tem pokazali svoje simpatije slovenskemu učiteljskemu naraščaju. Bil je lep, prelep večer! Belo jutro je viselo nad Ljubljano, ko smo se razšli.

Razšli smo se na vse strani, kamor so nam veleli naši dekreti, in od tedaj se nismo tako tesno združili nikoli več! Javoršek je ostal za suplenta v Ljubljani — oče mu je bil nadučitelj v Šiški — mene je vrglo v Budanje pri Vipavi. Kmalu pa sva zamenjala vloži: jaz sem prišel za suplenta v Ljubljano, a Javoršek je šel učiteljevat v Vipavo. In — žnil se je v Šiški. Takrat se je spomnil mene, češ, pojdi mi za druga! Grem! A bilo ni svatovskega oblačila — kako bi s 33 gl., ki mi jih je nesla suplenta na I. mestni petrazrednici, vsakega l. v mesecu pa sem moral za stanovanje in hrano plačati 40 gl. S 7 gl. mesečnega deficita si ne boš kupoval nove sukne! Stopil sem do svojega strica Lojzeta, ki je tedaj učil kiparstvo na obrtni šoli, in sem mu položil svojo stisko. „Evo ti moje sukne! Dobra bo za nocoj!“ mi pravi stric. In tako sem v stričevi sukni in z dehtečim šopkom na njej pospremil prijatelja Karla pred oltar v Franciškanski cerkvi, odkoder smo se potem odpeljali k Ančniku v Šiško, kjer smo zaključili veselo svatbo. Sveži sneg je pokrival ceste in ulice, ko sem hitel proti jutru — tako mlad in tako sam — na svoje stanovanje. Treba je bilo izposojeno sukno zamenjati s svojo in oditi v šolo...

Iz Vipave je prišel Javoršek v Košano. od tam na mestno nemško deško petrazrednico v Ljubljano, s tem se je pa preselil na deželno Slovensko trgovsko šolo. In povsod je iskal skrbno razvedrila, delu počitka in hrepenenju zavetišča v strokovnih in znanstvenih knjigah, ki je iz njih sprejel vase toliko materiala, da je napravil izpit za meščanske šole iz I. in II. skupine. Nikoli ni bil glasan ali usiljiv, mehkega značaja in dobre srca se je stiskal v odzadju, živeč šoli in domu. V svojih prsih je gradil svoj svet — kako in kaj, tega mi ni nikoli razodel. Ukvarjal se je s študiranjem in s cerkvenim petjem, da je bilo življenje lažje. In ko se mu je ravno začelo kazati z lepšim licem, je umrl. Že dolgo let ga je mučil revmatizem, ki mu je iskal zdravila v dolenskih Toplicah. Toda zama! Lotila se ga je sušica, srce je odpovedalo. Konec! —

V prvih mesecih sedanje vojne sem ga videl zadnjikrat. Srečala sva se baš pred Ljudsko posojilnico v Ljubljani. Jaz sem pestoval svojo zlomljeno roko v povoju do zdravnikarja na ogled, Javoršek pa je — v uniformi kranjskega Janeza — težkih, trudnih korakov nesel službene papirje nekam v vednost. „Ali na fronto. Korle?“ ga vprašam. „Saj še za Toplice nisem“, mi odvrne. Malo sva še pogovorila — potem sva šla vsaksebi, tako daleč, daleč vsaksebi!

Mi še lahko pridemo na fronto in v toplice; njemu, ljubemu, dobremu prijatelju, ni treba nikamor več, izločen iz vojske živih in je stalno pridelen vojski mrtvih! — Bilo nas je deset — osem nas je šel! Kdo je sedaj na vrsti?

E. Gangl.

—r— **Desetletnica smrti pesnika Simona Gregorčiča** so proslavile vse šole na Kranjskem s primernimi govori, deklamacijami in nalogami. Nad tisoči mladih s.c. plava kot dobri genij neumrjoči duh našega miljenca, ki žari iz njega neugasna ljubezen do svete domovine slovenske! V naši mladini živi Gregorčič naprej in ostane živ od roda do roda vse do konca dni! Slava njegovemu spominu! Živela slovenska zemlja! Živela slovenska mladina! — Gregorčičevega pogreba, ki se je vršil dne 26. novembra 1906 iz Gorice k Sv. Lovrencu, se je udeležil tudi okrajni glavar grof Attems, sedanji deželni predsednik na Kranjskem.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** C. kr. okrajni šolski svet v Novem mestu je imenoval namesto na dopustu se nahajajoče učiteljice Gizele Eklave absolvirano učiteljsko kandidatino Ano Kodermanovo za suplentinjo na dekliški ljudski šoli v Novem mestu. — C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju je imenoval absolvirano učiteljsko kandidatino Katarino Plevnikovo za suplentinjo na ljudski šoli v Bojancih. — C. kr. okrajni šolski svet v Litiji je imenoval poizkusno kandidatino Ano Kovačevo za provizorično učiteljico na ljudski šoli v Zatičini. — C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu je imenoval na mestu k vojakom odislega učitelja Franca Čuka poizkusno kandidatino Amalijo Puncuhovo za suplentinjo na štiritrazredni ljudski šoli v Zg. Logatcu in ji obenem poveril ekskurendni pouk v Živeršah.

—r— **Koncentracija slovenskih strank.** Glede na izredne razmere in bližajoče se

ustavno življenje se je izrekel Izvršni odbor S. L. S. načeloma za koncentracijo slovenskih strank.

—r— **Zvončkovim naročnikom!** Velika vojna je hudo zadela tudi naše liste: podražil se je papir, podražil se je stavek. Tudi Zvonček trpi zaradi velike draginje tiskarskih potrebščin. Vsaka številka je za 110 K dražja, kakor je bila pred vojno, kar znaša na leto 1320 K. Nasproti pa so odpadli skoraj vsi naročniki po goriškem, sežanskem in tolimskem okraju, mnogo tudi v Trstu, skupaj nad 200 naročnikov. Odpade nam na naročnini nad 1000 K. To je mnogo za majhen list Zvonček. Zaveza avstr. jugoslovenskega učiteljskega, ki je lastnica lista, je sprevidila, da s sedanja naročnina ne more več izhajati. Zato je po tehtnem premisleku sklenilo vodstvo Zaveze na svoji seji dne 2. novembra t. l., da zviša naročnino z novim letom 1917 na 6 K ker sicer ne more vzdržati lista, ki ga je z velikim trudom ustanovila pred 17 leti. Vodstvo Zaveze se nadeja, da ne odpade noben Zvončkov naročnik, in da mu ostanejo vsi zvesti tudi v letu 1917!

Vodstvo Zaveze.

—r— **Ujet je bil dne 12. avgusta t. l. učiteljski praporščak**

Alojzij Weber ob Bystriici na Gališkem ter se je po 40 dneh oglašil iz Moskve. Kam pride, še ne ve.

si je pridobil za hrabrost srebrno svetlino l. razreda.

—r— **Odlikovanje.** S srebrno častno kolajno „Rdečega križa“ je odlikoval nadvojvoda Franc Salvator tovariša Rudolfa Horvata, nadučitelja v Trnovem pri Ilirski Bistrici. — Čestitamo!

—r— **S seje deželnega odbora z dne 23. novembra.** S prvim decembrom t. l. se izplačajo deželnim uslužbencem enkratne vojne draginjske podpore, enako kakor l. septembra t. l. Kdaj pride učiteljsko na vrsto? — V kuratorij Slovenske trgovske šole v Ljubljani se imenjuje za novo triletno dobo sledeči delegati deželnega odbora: Ivan Kregar, posestnik in pasar v Ljubljani; Karel Poliak ml., tvorničar v Ljubljani; Rajko Marenčič, trgovec v Kranju; dr. Franc Zbašnik, podravnatelj deželnih uradov; dr. Ivan Cerne, ravnatelj Ljudske posojilnice v Ljubljani, in Anton Belec, župan v Št. Vidu nad Ljubljano.

—r— **S seje c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani.** O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta, ki se je vršila v petek, dne 3. novembra 1916, nam je došlo sledeče poročilo: Potem, ko otvoril predsednik sejo in proglašil sklepčnost, oglašil zapisnikar kurenje iz predsedstva in pove, kako so bile rešene, kar se vzame na znanje. Odobri se zapisnik zadnje redne seje z dne 12. septembra 1916. Razpravlja se o prošnjah za razpisana učna mesta na I. in II. mestni dekliški šoli, na pomožnem oddelku IV. mestne deške šole, na mestni nemški dekliški in pa na šišenski dekliški osemrazrednici ter se sklene c. kr. deželnemu šolskemu svetu predložiti za omenjene službe termo-predloge. Sklene se predložiti nasvet k vlogi knezoškofijskega ordinariata zaradi uvedbe druge tedenske ure verouka v I. in II. razredu ljudskih šol. Sklene se predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu predloge o napredovanju učiteljskega v višjo plačilno vrsto s 1. januarjem 1917. Ernestini Rekarjevi, stalni učiteljici na mestni slovenski dekliški šoli, se pripozna IV. petletnica. Prošnjo pomožnih učiteljic na mestni nemški dekliški šoli, ki samostojno poučujejo, za dovolitev nagrade je priporočilno predložiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Iztotako je več prošenj stalnih učiteljic za dovolitev daljših dopustov priporočati v ugodno rešitev. Poročilo mestnega magistrata o nasvetih glede pomožne akcije za bedno šolsko mladino v zimskem času se izroči ad hoc odseku šolskih voditeljev in voditeljic pod načelništvom c. kr. okrajnih šolskih nadzornikov v nujno uvaževanje in se potrebne predpovedbe že vrše. Sklene se primerno proslaviti Simona Gregorčiča smrti bližajočo se desetletnico. Ko se rešijo, oziroma bolj jasne še nekatere interne zadeve vzgojnega in administrativnega značaja, zaključijo predsednik sejo.

—r— **Imenovan je za praporščaka tovariš Anton Gaspari,** doslej praporščak v 27. domobranskem pohodnem polku.

—r— **Umrl je v Kočevju tovariš Josip Windisch,** nadučitelj v pokoju, star 55 let. — Blag mu bodi spomin!

—r— **Metelkovo ustanovo** v znesku po 80 K 41 v je podelil kranjski deželni šolski svet nadučitelju Emilu Tomšiču v Ribnici, Ivanu Pirnatu v Mokronogu, Jakobu Slaparju v Olševku, Viktorju Miheliču v Dev. Mariji v Polju, Robertu Zieglerju na Igu in Ljudevitu Koželju v Št. Petru pri Novem mestu. — Nagrado nekdanjega vrtnarskega društva v znesku po 72 K 12 v je podelila ista šolska oblast nadučitelju Ivanu Jezeršku v Sv. Križu pri Trzinu, učitelju Ivanu Arnsku v Mostah in nadučitelju Josipu Žirovniku v Gorjah.

—r— **Uspeh „Tedna Rdečega križa“** na Kranjskem. Nabralo se je 226.986 K, tako da nadkriljuje Kranjska dežela relativno

vse druge. Zanimivo je, na kako visok prispevek kranjske dežele je računalo centralno vodstvo „Rdečega križa“. V zapisniku seje ojačenega centralnega vodstva na Dunaju z dne 12. septembra (objavljenem v oficialnem glasilu Das Rote Kreuz) čitamo, da po poročilu referenta dr. Koliska do takrat še niso dospeli obračuni iz nekaterih kronovin, med temi tudi iz Kranjske ne. Referent je izkušal podati celotno sliko finančnega uspeha tedna „Rdečega križa“ in je zato navedel za dežele, ki še niso bile poslane obračunov, aproksimativne številke. Uspeh tedna „Rdečega križa“ na Kranjskem je cenil dr. Kolisko na okroglo 55.000 K — zmotil se je za skoraj celih 162.000 K; poštvovalnost Kranjske je bila skoro petkrat večja, kakor je sodelo centralno vodstvo „Rdečega križa“! — Mi dobro vemo, da bi ne bilo tega uspeha, ako bi se učiteljstvo ne poprijelo dela z vso vnemo in poštvovalnostjo. Ali vedo to tudi drugod.

—r— **Dnevi darovanja v krškem okraju.** Šole krškega okraja (brez mesta) so nabrale 3551 K 33 vin., mesto Krško 533 K 59 vin., skupaj 4084 K 92 vin. Članov je bilo nabranih od šol (brez Krškega) 115, v mestu 15, skupaj 130. Člani so vplačali (brez Krškega) 411 K 40 vin., v mestu 320 K, skupaj 731 K 40 vin. Torej: šole krškega okraja so dale 3962 K 73 vin., krška šola sama 853 K 59 vin., skupaj 4816 K 32 vin. V Krškem je privedila meščanska šola tisto nedeljo cvetlični dan. Hospitantke so prodale navzlic hudemu deževju vse cvetke, ki so jih tudi same nabrale. — Čast takemu delu!

—r— **Društvo Jubilejska samopomoč.** Dne 30. sept. t. l. je umrl družstvenik Konrad Mejovšek, nadučitelj v Reki-Hoče. Za ta 47. smrtni slučaj plača vsak član v smislu § 4. pravil tekom enega meseca po poštni nakaznici 2 K 05 h na naslov Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Štajerske vesti.

—š— **Želje štajerskega meščansko-šolskega učiteljstva.** Na zborovanju v Gradcu je sklenilo štajersko meščansko-šolsko učiteljstvo sledečo zahtevo: Vse deželne meščanske šole se morajo podražaviti, ker bi bila sicer nemška šola in sploh vse posestno stanje avstrijskih Nemcev v nevarnosti. Končno tudi se zahtevajo, da se odpravi sedanje obsedno stanje v Avstriji.

—š— **Klic po otvoritvi deželne kmetijske šole v Št. Jurju ob J. ž.** Vsak dan sedaj čitamo po časopisih razprave o važnosti domačega kmetijstva, osobito pa pišejo o tem, koliko bi se lahko v deželi več pridelalo, koliko prihranilo pri racionalnem gospodarstvu in kako bo treba v teh smereh delati v vojnem času in v bližnji bodočnosti. Za vse te naloge pa je treba izobraženih gospodarjev, ki nam jih dajejo kmetijske šole. Deželna kmetijska šola v Št. Jurju ob J. ž. je urejena za enoletne, teoretično-praktične kmetijske tečaje, v katerih se izobrazujejo šoli odrasli, telesno dovolj sposobni kmetijski fantje s primernimi ljudsko-šolskimi izpričevali v gospodarje na domačih posestvih. Od začetka vojne je že ta šola zaprta; nujna želja in potreba slovenskega kmetijstva na Spodnjem Štajerskem je, da se zopet otvori in da vrši svojo nalogo naprej. Prosimo štajerski deželni odbor, naj se za to zadevo zavzame!

Koroške vesti.

—k— **Celovške „Freie Stimmen“ za učenje slovensčine in hrvaščine.** Celovške „Freie Stimmen“ pišejo o uvedbi nemškega jezika v primorske šole: „Ta odredba bo z ozirom na okolnost, da bo ob povratku normalnih razmer na jugu monarhije gotovo jako narastel promet s tujci iz notranjih dežel kakor tudi iz Nemčije, jako koristil tudi prebivalstvu, ki bo imelo mnogovrstne posle s tujci; zato je napravilo prebivalstvo jako srečen korak, da je že sedaj poskrbelo za bodočnost. Za nas Nemce, posebno pa za nas Nemce v alpskih deželah, velja ob tej priliki nujno opozorilo, kako potrebno je znati drugi deželni jezik vsakokratnega ozemlja, tu tedaj slovensko, italijansko in hrvaško. Ako tega ne storimo, bomo nasproti nemškemu narodom jako na škodi.“

—k— **Slovenski koroški učitelj — zglede patriot.** Dnevnik „Grazer Tagblatt“, nemško-nacionalen list, ki Slovencem ni naklonjen, prinaša v številki 297, stran 5, dne 26. oktobra 1916 (jutranja izdaja), pod napisom „Kriegsopfer“ o koroškem učitelju Alojziju Haninu, ki smo o njega smrti mi poročali v svoji 22. številki, to-le vest: „Gospod Alojzij Hanina, učitelj v Kotljah, praporščak nekega polka deželnih strelcev, je umrl dne 8. okt. ter bil pokopan 9. okt. v Pergini. Leta 1915. je moral iti k naboru. Da bi bil na tem potrjen, se je dal prej v deželni bolnišnici operirati. Na naboru je

bil res potrjen — Preden je nastopil vojno službo, je bil dal vse svoje precejšnje imetje za vojno posojilo.“ — Storit in dati za domovino več, kot je storil in dal ta slovenski koroški učitelj, pač ni mogoče, zakaj dal je v resnici vse: blago in kri!

DOMOVINI.

O, vdova tožna, zapuščena,
ti mati toliko sirot,
s krvjo solzami napojena,
ki bol poznáš le, nič dobrot,
oj, mati vdanega ti sina,
oj, zlata mati — domovina!
Ti krasna si, krasnejše ni,
kar jih obseva zarja dneva;
krepostna si, vsa vredna ti,
da krona venča te kraljeva!
A trnjev le tvoj venec je,
in rod tvoj rod — mučenec je;
sovražni svet te le prezira,
prezira te in te zatira!
Kdaj to gorje pač mine ti?
Kdaj se oko ti vjasni kalno?
Kdaj slečeš to obleko žalno,
kdaj solnce zlato sine ti?
O, da z močjo in srečo, slavo,
ne s krono trnjevo nebó
ovilo bi ti sveto glavo —
kako bi jaz ti pel glasno!
A ker nihče ne šteje te,
ker ves te svet tepta z nogami,
jaz ljubim tem srčneje te,
jaz ljubim tem zvesteje te,
a ljubim te — s solzami!
Oj, mati moja domovina,
ljubezen moja ti edina,
Bog čuvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

S. Gregorčič.

Goriške vesti.

—g— **Za šoriške ljudskošolske učitelje.** Goriški deželni odbor je predložil spomenico učiteljev iz šolskih okrajev goriškega, tolimskega, tržiškega in gradiščanskega za ublaženje bednega položaja tega učiteljstva c. kr. centralni vladi potom tržiškega namestništva s priporočilom, da dovoli okrajnim šolskim zalogam primerne dotacije, da bodo mogli dovoliti učiteljstvu draginjske doklade za vojno dobo. Deželni odbor sam take doklade ne moredovoliti, ker je v to kompetenten edinole deželni zbor. Deželni šolski svet je predložil vladi konkretne predloge. Draginjska doklada naj bi znašala 140—500 K za vsako učno osebo. Skupni trošek bi znašal 88.000 K.

Tržaške vesti.

—t— **Nemščina v nenemških ljudskih šolah v Primorju.** Poročajo, da je c. kr. primorsko namestništvo odredilo, da se ima učiteljstvo v ljudskih šolah od tretjega razreda dalje poučevanje nemškega jezika v nenemških šolah v Primorju in Trstu. V srednjih nenemških šolah se bo moral poučevati en del predmetov v nemškem jeziku, tako da se bo v osmem razredu predavalo 40 odstotkov predmetov nemško. Dostavlja se tem ukrepom, da so zlasti za Trst kot prvo trgovsko pristanišče Avstrije, ki je deležno v veliki meri svetovnega prometa, posebno velike važnosti, da služijo državnemu interesu in imajo priti v dobro Nemcem, ki se naselijo v Primorju po vojni.

—t— **God pokojne cesarice Elizabete** so praznovale tržaške šole dne 20. pret. mes. s tem, da so se udeležile maš po raznih cerkvah. Ta dan ni bilo pouka.

—t— **Zavod za slepe v Trstu.** Pred približno 15 leti v Trstu umrla Cecilija pl. Rittmayer je zapustila skoro večino svojega imetja za to, da se ustanovi v Trstu zavod (in zavetišče) za slepce. Mestni magistrat, ki upravlja to ustanovo, je šele pred 2 letoma kupil v Barkovljah pri Trstu vilo, da v njej namesti tak zavod. Vojna pa je pretirajala pričeto delo, in šele sedaj so predpriprave v to svrhu končane. Upravitelj ustanove pozivlja sedaj starše, oziroma varuhe, naj naznanijo svoje slepe otroke, ki jih mora poprej preiskati dr. Manzutto. — Otroci ne smejo presegati starosti 14 let. V zavodu bodo otroci uživali šolski pouk, kakor je to uvedeno v drugih sličnih zavodih. V zavodu pa se sprejmo tudi oslepeli vojaki. Tem se bo nudila prilika, da se v zavodu izuče kake obrti.

—t— **S Proseka in Kontovelja pišejo „Edinosti“:** Nobeno selo naše prelepe tržiške okolice ni v nekem pogledu tolikanj zapostavljeno, kot sta naši vasi — v tem oziru pravcati pastorki: V mislih imamo namreč zadevo o vzgoji naše štiristo štejoče šolo-obvezne dece, ki, žal, že drugo leto ne uživa šolskega pouka. Prvo četrtletje tekočega leta se nagiblje h koncu in za otvoritev naše šole ni še nikakega znamenja. Glasom letošnjega septembarskega razglašja, zadevajočega vpisovanja, se je staršem oblastveno zagotovilo, da se tukajšnja skupna

šola otvori nekoliko pozneje. Ta že težko pričakovani „pozneje“ naj vendar dojde čim prej, a še letos! Anti ne, da bo primorana naša šolska mladina zamuditi tudi drugo šolsko leto, inace se je bati neizogibnih zlih nasledkov; zakaj morala, na kateri se očituje močno vojni vpliv, itak že preveč trpi! Prizadete starše ter menda tudi našega mukotrpne g. orožnega stražmojstra kot kriminalista ima zvedavost po vzroku itak že predolgega zavlačevanja s to stvarjo. Ni dovolj, da pretežki vojni čas z vso svojo krutostjo tare in neizprosno pogreza itak že bedno naše ljudstvo v brezkraino mizerijo, je ta ubožni, samemu sebi prepuščeni naraščaj glede odgoje vsestransko zanemarjen — pravcati strah onemoglim, zaradi morečih skrbi že osivelim materam, ki ubožice morajo, vdane v usodo, s trebuchom za kruhom. In tej moriji prikašljuje še starika zima. Zaradi nastalega obupnega položaja mora biti izmed vseh človeških teženj neizrečno izolirana zlasti mladinska odgoja. Proti tej naraščajoči bedi pripoznano veliko pomaga odgojiteljem naš slavnih magistrat s svojo prehvalevredno preskrbo in pa mnogo pripomorejo k zboljšanju tega bednega stanja tudi razne organizacije z reševanjem svojih plemenitih zadač. Evo nekaj zanje: Šolska mladina tržiškega ozemlja brez razlike narodnosti je že drugo šolsko leto uprav bogato obdarovana z oblačilom, obutvijo in s toplo prehrano. Pa vrhu teh dobrot se bliža pomezje prepolna Sveita noč, ko obeta posebno letošnji božič, da iz svojega nabiralnega koša navrže sirotam še marsikaj za nameček. Bilo jim! V najboljšo voščilo radi tudi po možnosti pomagamo. Toda naša proseška ter kontoveljska mladež bo brzkone tudi letos kratkomalo prezrta, ker menda nima kot uboga para brez uka nikake pravice, da bi bila deležna sličnih dobrot, ne pravice do uživanja naklonjenosti svoje materne občine, dasiravno ima na bojnih poljanah rodnega očeta in ljubljene brate, boreče se in krvaveče za domovino. Upamo, da ta opomin morda ne bo zaman in se pristojni činitelji spomnijo tudi naše uka, vzgoje in podpore tako jako potrebne proseške in kontoveljske šolske mladine!

—t— **V mladinskem zavetišču** pri Sv. Jakobu v ulici sv. Marka št. 3 otvori začetkom decembra občina nameravani kinematograf za mladino, ki ne bo javen, temveč le za mladinske organizacije in šole, ki ga bodo obiskovale korporativno. Poučni in zabavni vzpored se bo nalepljal v zavetišču in objavljal v časopisju.

—t— **Še vedno prenapolnjene šole.** Opetovani pozivi v „Edinosti“ do pristojnih faktorjev v stvari prenapolnjenih slovenskih šol v mestu, ki jih še vedno mora vzdrževati Družba sv. Cirila in Metoda, so imele le eden uspeh, ki pravzaprav ni uspeh. Šolsko vodstvo je pač sprejelo vse priglašene dečke v šolo ter uporabilo zadnjo ped prostora v šoli, kjer sede zdaj učenci kakor žigice v škatlici, a glavne hibe pa ni odpravilo ne šolsko vodstvo, ne šolska oblast in tudi ne družba: potrebnih učnih oseb ni nastavil nihče. — Zaradi tega uči oba prva razreda pri Sv. Jakobu, v vsakem okolo 70 dečkov. ena sama učiteljica; na Acquedottu imata pa I. in II. razred tudi le eno učiteljico. Vsak izmed teh štirih razredov, skupaj okolo 280 otrok, ima le tri dni na teden pouka, ker oskrbuje po ena učiteljica pouk v vseh razredih. Otroci imajo torej komaj deset ur šole na teden, kakor v kaki šoli za silo na deželi. Prosimo nujno v imenu prizadetih otrok, naj se to v najkrajšem času popravi. To vendar ne gre, da bi v mestu, kakršno je Trst, bile danes še vedno šolske razmere take, kakor v kaki gorski vasi. Pomislijo naj vendar prizadeti faktorji, da mora otrok po zahtevi zakona vsak dan v šolo iti, torej uživati najmanj 20 ur pouka na teden, naši otroci pa — in celo 280 v celoti! — smejo priti šele vsak drugi dan za par ur v šolo! Ali še nismo premagali krize naše ljudske šole? Kolikor vemo, se vrši v vseh drugih šolah v Trstu reden pouk, le pri nas smo v polovičarstvu. Zakaj to? Ali za naše šole ne veljajo določbe državnega šolskega nadzorstva?

—t— **Zaplenjeno imetje.** Dež. sodišče v Trstu je izreklo zaplenitev imetja Marije Zanuti gove, rojene l. 1882., učiteljice v Ronkah, pristojne v Muscoli. Osumljena je, da je zakrivila zločin veleizdaje v smislu § 58. c. k. z.

—t— **Za božičnico** otrok Ciril Metopovih šol v Trstu je darovala Jadranska banka 50 K, gospa Antonija vdova Gregoričeva pa 10 K.

Istrske vesti.

—i— **Oprtoli.** Pišejo nam: Italijanska šola še ni odprta; tudi lansko leto je bilo malo pouka. Nekateri so sicer začeli s privatnim poukom, toda brez uradnega dovoljenja, zato je okrajni šolski svet tukaj ustavil ta pouk. — Šole Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro so vse odprte, na Livodah

delujeta celo dve učni osebi. Pa saj je v Istri pouk toliko potrebnejši, ker štejemo med našim narodom do 90% analfabetov. Te zanemarjenosti ni krivo ljudstvo, temveč jo je zakrivila iredenta, ki je nemoteno zatirala naš narod. — Upajmo, da bo po slej drugače!

Iz Dalmacije.

—d— **Gimnazija v Kotoru.** Kakor nam poročajo, namerava naša vlada odpraviti gimnazijo v Kotoru.

—d— **„Smotra Dalmatinska“**, uradni list dalmatinske vlade izhaja sedaj v novi obliki. Naslov lista je hrvaški v večjih in italijanski v manjših črkah. To poroča tudi „Grazer Tagblatt“, ki pa mu ni všeč, ker dalmatinski uradni list ne izhaja tudi v nemškem jeziku. „Grazer Tagblatt“ naznanja javnosti z razprtimi črkami, da izhaja „Smotra Dalmatinska“ — „mit Ausschluss der deutschen Sprache“.

—d— **Boka Kotorska brez gimnazije.** Trdovratno se širi glas, da mislijo oblasti gimnazijo v Kotoru zapreti. Ugiba se, da hočejo to iz razlogov varčenja. „Naše Jedinstvo“ pripominja na to, da bi bilo pametneje in pravičneje, ako bi edini gimnaziji v Kotoru prizanesli in odpravili eno srednjih šol v Zadru, kjer so tri. Hrvatska gimnazija v Zadru ima dvakrat več dijakov, nego italijanska. Italijanščina pa se poučuje tudi na hrvaški. Čemu je torej italijanska? V Kotoru pa je gimnazija potrebna za vse Bokelje. Splitski list pripominja še: V naših srednjih zavodih se poučuje italijanski kolikor hrvaški, in iz urnikov izhaja celo, da je za italijanski jezik določenih več ur, nego za hrvaški. Ali — trebalo je gledati, da se ne zadene v — parità. Toda mi ne zahtevamo s tem zmanjšanja učenja italijanščine, pač pa, da bi hrvaščino nekoliko več učili, in more se najti način, da se ne bi dijaki bolj obremenili.

—d— **Joso Modrič.** V Zadru je umrl dne 14. pret. m. v 61. letu svoje dobe profesor in publicist Joso Modrič. Nekoliko časa je učil na gimnazijah v Kotoru, Dubrovniku in Splitu. Leta 1884. je prišel v Trst in je ustanovil tudi list „Secolo“, v katerem je napisal vrsto zanimivih feljtonov o Dalmaciji. Iz Trsta je šel v Belgrad, kjer je dobil mesto v ministrstvu za javna dela. Kasneje je prepotoval južno Ameriko in izdal knjigo o Argentiniji. Poleg tega je pisal razna poročila za časopise. Pisal je večinoma italijanski, a poznal je tudi — seveda poleg lepe hrvaščine — jako dobro nemški, francoski in angleški jezik. V 30 letih se je povrnil v Zader in se oženil. In tedaj se je vrgel na industrijska podjetja. Bil je med prvimi, ki je zainteresoval vnanji kapital za izkoriščanje vodnih sil na Krki. Napisal je lepa dela o vodopadih Krke. Enkrat je tudi kandidiral samostojno v državni zbor: pri prvih volitvah na podlagi splošne volilne pravice, a ni uspel. V svojih svobodnih urah je pridno zasledoval svetovne literature in je bil splošno naobražen, nenavaden talent in človek plemenitega srca. Bodi mu blag spomin!

Z Dunaja.

Urad za ljudsko prehrano. Izšla je cesarska naredba, ki zaukazuje ustanovitev posebnega urada za ljudsko prehrano. Ta urad, ki je podrejen ministrskemu predsedniku, ima svoj sedež na Dunaju in sme izdajati odredbe glede pridelovanja in obdelovanja živil in krmil ter pridobitve sirovin, glede dobivanja, razdelitve, porabe in cen takih stvari in glede poizvedb o takih zalogah. Za sodelovanje ta urad lahko pritegne vsa oblastva in tudi občine. Za predsednika tega urada je imenovan finančni ravatelj na Dunaju Oskar Kokstein. Oficialen komentar k tej naredbi pravi, da bo novi urad z vso odločnostjo skrbel za to, da se kolikor mogoče odpravijo težave z živili ali vsaj zmanjšajo, kolikor bo to sploh mogoče. Predvsem bo novi urad delal, da dobi na razpolaganje vsa živila, kar jih je dobiti, ter da bo preskrbel za njih pravično in enakomerno razdelitev. Zlasti zatrjuje komentar, da bo novi urad posvečal posebno pozornost prehrani siromašnih krogov in se trudil doseči, da se znižajo cene živil.

Iz Zagreba.

Trirazrednico za italijanske begunske otroke otvorijo v Ogrskem Brodu. Tako poročajo zagrebški listi.

Nova univerza na Ogrskem. Iz Zagreba nam poročajo: V Požunu ob Dunavu so otvorili v nedeljo, dne 19. novembra, novo madžarsko univerzo.

Izložba hrvaške narodne umetnosti v Monakovem. Iz Zagreba nam pišejo: Zagrebška in petrinjska zadruga za ohranitev narodne umetnosti je privedila izložbo narodnega blaga v Monakovem. Bavarski listi izredno hvalijo hrvaško narodno umetnost in umetniško nadarjenost hrvaškega naroda.

Delajte za čim lepši uspeh V. vojnega posojila!

o uspehih nam takoj sporočite!

Splošni vestnik.

Nova draginjska doklada za državne uradnike. V ministristvu delajo priprave za novo draginjsko doklado za državne uradnike. Ni še dognano, ali dobe enkratno podporo ali na čas vojne omejeno mesečno doklado. Ker nižji uradniki in uslužbenci pri sedanjih razmerah res ne morejo izhajati, in na tisoče takih družin v pravem pomenu besede strada, bo to vest gotovo vsakdo z veseljem pozdravil. — To je res! Takisto je res, da so učitelji in učiteljice tudi ljudje, ki s sedanjimi svojimi službenimi prejemki absolutno ne morejo izhajati! Dela in žrtvovanja je vsak dan več, a kruha vsak dan manj! Tako ne more iti več naprej! — Ali je še kje na kulturnem svetu kak vpliven človek s srcem in dušo, ki umeva tapoložaj slovenskega učiteljstva ter napravi konec tem nekulturnim in nevzdržnim razmeram?!

Ustanova za absolvente trg. šol in akademij. S I. tečajem šolskega leta 1916/17 se podeli I. mesto Josipa viteza Gorupa cesarja Franca Jožefa I. jubilejske ustanove za absolvente trgovskih šol in akademij, ki nameravajo nadaljevati svoje študije v inozemstvu, in sicer letnih 1000 kron. Pravico do te ustanove imajo absolventje trgovskih šol in akademij, ki nameravajo nadaljevati svoje študije v inozemstvu, in sicer v sledečem redu: 1. sorodniki ustanovnika; 2. če teh ni, sinovi ustanovnikovih uradnikov in 3. če tudi teh ni, prosilci slovenske narodnosti iz Kranjske, avstrijskega Primorja ter Štajerske in Koroške. Če bi se ta ustanova ne podelila, se razdeli v dve ustanovi po 500 K. Pravico do teh delnih ustanovnih mest imajo izključno le gojenci eksportne akedemije na Dunaju, in sicer tudi v gori pod točko 1. do 3. označenem redu. Pravico podeljevanja ima sedaj gospod Kornelij Gorup vitez Slavinjski v Trstu. Prošnje za podelitev te ustanove je vložiti najkasneje do 20. decembra 1916 na deželni vladi v Ljubljani, kjer se poižve, kaj je treba prošnji priložiti.

Razgled.

— Medicinsko fakulteto za ženske so otvorili na višji ženski šoli v Tiflisu.

— Židovsko vseučilišče nameravajo otvoriti v Lodzu. Predavalo bo 20 docentov.

— Za novega rektora češkega vseučilišča v Pragi je imenovan prof. dr. Janovsky.

— Noblovo darilo za literaturo je dobil francoski pisatelj Romain Rolland. Ta je rojen leta 1866. Spisal je več dram, monografije o Beethovnu, o Mihalangelu in o Levu Tolstemu, potem pa več romanov s skupnim naslovom „Jean Christophe“.

— Samo za odrasle. Angleški narodni svet za povzdigo javne morale je dal kinematografom na razpolago film, ki jim pred očuje vzroke in posledice nazadovanja porodov in jih izpodbuja, naj skrbje za pomnožitev prebivalstva.

— Srbski profesorji na petrograjskem vseučilišču. Pariški „Temps“ javlja, da sta ustanovljeni na petrograjskem vseučilišču dve novi stolici in na nju imenovana bivša srbska profesorja belgrajskega vseučilišča Stanojević in Belić. Pri nastopnem predavanju profesorja Stanojevića so bili navzočni vsi profesorji petrograjskega vseučilišča.

Splošna šolska obsežnost na Ruskem. Petrograjska brzojavna agentura poroča: Naučni minister je predložil dumi načrt zakona, ki se z njim uvaja na Ruskem splošna šolska obsežnost.

— Laški uradni jezik na Tirolskem — odpravljen. Tirolski deželni odbor je odredil, da je v občevanju z državnimi oblastmi na južnem Tirolskem in v medsebojnem občevanju med deželnimi zavodi in uradi rabiti edino le nemški jezik.

— Čehi in Balkan. Profesorji praške univerze in tehnike bodo to zimo imeli več tečajev o zemljepisnih, trgovskih in političkih razmerah na Balkanu. Ti kurzi bodo splošno pristopni, namenjeni pa so v prvi vrsti industrijcem, trgovcem in obrtnikom.

— Češke čitanke v občinskih šolah v Šleziji je prepovedal tamkajšnji deželni šolski svet.

— Židovsko vseučilišče. Varšavski listi poročajo, da bo v Varšavi ustanovljeno prihodnji mesec židovsko vseučilišče z 20 profesorji in docenti. To bi bilo drugo vseučilišče, ker imajo židje že eno vseučilišče, namreč v Jafi v Palestini. To vseučilišče je zdrževano s sionistiškim za-

kladom. Na palestinskem židovskem vseučilišču poučujeta med drugimi profesorji tudi dva židovska profesorja z Dunaja.

— Prepovedan slovaški list. Ogrski notranji minister je prepovedal izdajati še v. naprej slovaški list »Svezlo Sveta«.

— Japonska uvede latinico. Ohranjen pa ostanejo tudi dosedanja znamenja, ki jih bo moral vsak Japonec razumeti.

— Nezakonski otroci. Leta 1912. je bilo v Avstriji rojenih 903.407 otrok, med njimi 106.801 nezakonski, torej skoro 12 odstotkov. Izmed teh jih je že v prvem letu umrlo 139.212 zakonskih, torej 17 1/2 odstotka, ter 24.715 nezakonskih, torej 23 odstotkov. V drugem letu starosti je umrlo 28.129 zakonskih in 3233 nezakonskih otrok. Dognano je, da se od leta 1908. zmanjšuje število porodov, tako zakonskih kakor nezakonskih. Po vojni bo, tako sodijo strokovnjaki, še slabše, in sicer bo posebno nazadovalo število zakonskih novorojenčkov, število nezakonskih pa se bo množilo. Voja bo vzela mnogo moških in bo že zaradi tega dosti manj zakonov, kakor pred vojno. Tudi ni dvoma, da bodo sinovi imovitih staršev, ravno ker jih ne bo nič preveč, gledali še bolj kakor doslej na doto, zlasti ker ni dvoma, da bo tudi po vojni vladala velika draginja. Delavstvo bo seveda še huje čutilo draginjo in se bo tudi premislilo, preden se bo ženilo in nakopalo množico otrok. Strokovnjaki menijo, da se bo število nezakonskih porodov po vojni znatno pomnožilo, in opzarja, da je treba provčasno preskrbeti, da se bodo nezakonski otroci ohranili pri življenju, ne iz „humanitete“ in iz „sočutja“, nego ker potrebuje država vojakov in davkoplačevalcev, tvorničarji delavcev, zemlja pa kmetovalcev.

— Srbija, ki so jo zasedle avstrijske čete in ki jo upravlja vojaški generalni guvernment v Belgradu, meri 29.664 km² in šteje 1.373.511 prebivalcev.

Pri volitvah predsednika Zedinjenih držav je dobil izvoljeni Wilson 8.563.750 glasov, njegov nasprotnik Hughes 8.112.754. Demokrat Wilson je zmagal torej proti republikancu s prav majhno večino, če vpoštevamo, da je bilo oddanih nad 17 milijonov glasov.

Papež se namerava eventualno izseliti iz Rima, in sicer pojde na Špansko, če se mu bo zdelo potrebno.

Rnski ministrski predsednik Stürmer je moral odstopiti, ker se je zakesnil z avtonomijo Poljske Strmoglavili so ga Angleži s pomočjo Miljukova

Naročajte in širite naš list!

— Pridobivajte mu novih naročnikov! — Poravnajte staro in obnovite novo naročnino!

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Leto se nagiblje h koncu. Vse cenjene naročnike in naročnice nujno prosimo, naj še tekom tega meseca store svojo dolžnost, da bomo tudi mi mogli poravnati svoje račune. Ob sklepu letošnjega leta naj bo Vaša in naša vest čista in mirna! „Učiteljski Tovariš“ nas tudi letos ni pozabil, temveč je govoril tako, da je zbujal občo pozornost. Saj ga neučitelji berro z istim zanimanjem, kakor člani našega stanu, hvaleč njegovo stvarno, možato in iskreno pisavo! Zato pa ga tudi mi ne smemo pozabiti! Dajmo mu, kar smo mu dolžni, in pojdimo takoj na novo delo, da bo v novem letniku naš zvesti „Tovariš“ imel lepše in lažje dneve!

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba „Zaveze avstrijskega jugoslovenskega učiteljstva“.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. okt. 1916 K 124.558-54

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/25. do 1/26. ure popoldne.

Tožnim srcem javljamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naš iskreno ljubljeni oče, oziroma sin, brat, stric, zet in svak, gospod

Karel Javoršek,

učitelj deželne trgovske šole,

dne 20. t. m. ob 2. uri ponoči po dolgi mučni bolezni, previden s svetotajstvi, v 44. letu starosti mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb rajnika se je vršil v sredo, dne 22. novembra, ob 3. uri popoldne iz hiše žalosti v Sp. Šiški, Jernejeva cesta 187, k Sv. Križu.

Sv. maše zadušnice se bodo brale v četrtek, dne 23. novembra v cerkvi Marijinega oznanjenja.

Nepozabnega rajnika priporočamo v blag spomin in molitev.

V Sp. Šiški, dne 24. novembra 1916.

Karel, Franc, Stanko, Tonček,
sinovi.

Frančiška,
soproga.

Marija, Anica,
hčerki.

Anton in Marija Javoršek,
starši.

:: Najpripravnejša in najlepša darila za Miklavža, Božič in Novo leto ::

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštnino vred le 1 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

:: :: Letniki od III. do XVII. :: ::

V navadni vezbi 6 K, elegantno vezan 7 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigoveznici.

Umetna knjigoveznica

IVAN JAKOPIČ

LJUBLJANA, Frančevo nabrežje šte. 13

se priporoča slavemu občinstvu za izdelovanje vsakovrstnih knjigoveških del, cenjenim gosp. trgovcem za izdelovanje vzornih knjig, vzornih kartonov, komisjskih knjig za potovalce po tvojnih cenah in sl. uradom za trpežno in močno vezanje protokolov. — Izvirne platnice za vsakovrstne slovenske knjige, vezanje knjig za bralna društva, titalnice in knjižnice po nizki ceni. — Tiskanje pogrebnih trakov in društvenih znakov s krasnimi modernimi črkami. — Postrážba točna, delo sofitno.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

Največja slovenska hranilnica!

Koncem leta 1915 le imela vlog K 48.500.000[—]
Rezervnega zaklada „ 1.330.000[—]

Sprejema vloge vsak delavnik.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo
c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike. Po soja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5% izvei Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.